

STATUS RAPPORT 2024:

HUR STÅR DET TILL MED LÄRARYRKET IDAG?

STIFTELSEN BEATA
En bättre framtid genom bra lärare

FÖRORD

Läraryrket genomgår stora förändringar och har aldrig varit så viktigt, både i Sverige och globalt. Samtidigt upplever lärare att yrket inte får den status och uppskattning det förtjänar.

Begreppet "status" är svårt att mäta, då det inte bara handlar om hur samhället ser på yrket utan även om hur lärare själva upplever sin roll och arbetssituation.

I samarbete med undersökningsföretaget Norstat, och med rådgivning från lärare, rektorer och vår styrelse, genomförde vi en undersökning med 10 noggrant formulerade frågor som ställdes till över 400 lärare runt om i landet. Även om undersökningen inte är heltäckande, ger den oss en värdefull första inblick i lärarnas upplevelser och välbefinnande under 2024. Det är vår ambition att denna studie ska vara en viktig del i att förstå lärarnas situation och kunna driva förändring framåt.

Lärarnas röster glöms ofta bort i den offentliga debatten, och för mig är det avgörande att dessa röster får höras. Därför har en lärare, Johan Bergström – Årets lärare 2018 och medlem i vår jury sedan 2022 – tolkat resultaten och författat rapporten. Ett stort tack till Johan för hans engagemang och värdefulla bidrag till detta viktiga arbete.

Jag hoppas att denna rapport ger en djupare förståelse för de utmaningar och verkligheter som lärare runt om i landet står inför. De insikter vi har samlat kommer att vara en grundsten i vårt fortsatta arbete med att ge läraryrket den uppskattning och status som det förtjänar.

Detta är en långsiktig resa, och vi hoppas att du vill följa med oss.

Beata Kull

Grundare Stiftelsen Beata

Ordförande Stiftelsen Beatas styrelse

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	1
INLEDNING	3
KAP 1. STOLTA MEN UNDERVÄRDERADE	4
KAP 2. LÄRARENS AUKTORITET	5
KAP 3. AUTONOMI OCH FORTBILDNING	6
KAP 4. ARBETSMILJÖ, STRESS OCH SJUKDOM	7
SLUTSATSER	10

OM UNDERSÖKNINGEN

Undersökningen genomfördes mellan 18/9 -23/9 2024 i Norstatpanelen. Urvalet drogs med panelister som uppgett att de arbetar inom skolväsendet, och täcker lärare från hela Sverige, från förskola till högskola/universitet samt vuxenutbildning. Vi fick svar från totalt 443 lärare (deltagarfrekvens 54%). Enkäten programmerades i Decipher och var ca 10 frågor lång. Initialt ställdes en fråga till panelisten om vad de arbetar med. De som svarade "lärare" kunde gå vidare in i enkäten, övriga screenades bort.

OM NORSTAT

Norstat är en ledande leverantör av datainsamlingstjänster för marknadsundersökningar. Med över 20 års erfarenhet av marknadsundersökningar är bolaget en ledande expert och auktoritet på området vad gäller leverans av högkvalitativ data.

INLEDNING

Läraryrket har historiskt betraktats som ett högstatusyrke, med stor respekt och förtroende från samhället. Kunskap och utbildning har alltid varit en statusfaktor och läraren var tidigare ofta den bäst utbildade personen i sin socken eller by. Läraren hade auktoritet såväl i klassrummet som i samhället. Allt eftersom utbildningsnivån har ökat generellt i samhället har lärare dock tappat i status utifrån faktorn kunskap och utbildning.[1]

Lönen är en annan självklar statusfaktor. Lönemässigt låg lärarlönerna under en period för inte så länge sedan (1960- och 1970-tal) på en hög nivå, där exempelvis adjunkterna (gymnasielärarna) hade samma lön som riksdagsledamöterna. [2] Numera ligger lärarlönerna inte på samma nivå som lönerna för andra yrken med långa högskoleutbildningar. Lärarutbildningarna tillhör inte heller de mest efterfrågade på våra universitet och högskolor.[3]

Samtidigt som läraryrkets status gradvis har sjunkit har även arbetsbelastningen skruvats åt, vilket har gjort att läraryrket har blivit ett stressfyllt yrke med högre andel stressrelaterade sjukskrivningar än tidigare och jämfört med andra yrken.[4]

Ett av Lärargalans och Stiftelsen Beatas viktigaste mål är att bidra till att återigen öka lärares status i Sverige.

För mig har läraryrket alltid varit ett drömjobb. Jag utbildade mig egentligen till civilingenjör, ett yrke som idag på flera sätt har högre status än läraryrket, men insåg under slutet av min utbildning, när jag hoppade in på ett kortare vikariat på en gymnasieskola, att det var lärare jag ville bli. Jag kunde redan under min första termin som obehörig lärare se att det var ett yrke där jag kunde göra nytta och få mycket tillbaka. Jag har nu arbetat i många år som lärare och aldrig ångrat mitt val.

Jag har följt Lärargalans arbete med att hylla och lyfta lärare och att höja läraryrkets status sedan 2016, då jag själv för första gången blev nominerad av mina fantastiska elever, som sett en affisch på skolans anslagstavla och bestämt sig för att uppmärksamma mig. Numera är jag en del av Lärargalans jury och får själv vara delaktig i det årliga arbetet med att hylla lärare runtom i Sverige. Därför känns det fint att jag fick möjlighet att vara medförfattare till den här rapporten.

Johan Bergström

Lärare Wisbygymnasiet Gotland
Pristagare Årets gymnasielärare 2018
Medlem i Lärargalans jury sedan 2022

”**LÄRAREN VAR TIDIGARE OFTA DEN BÄST UTBILDADE PERSONEN I SIN SOCKEN ELLER BY.**

[1] Läraryrkets professionalisering. https://lararnashistoria.se/lararna_utvecklar_professionen/ [hämtad 24-09-26]

[2] Person, Mats och Skult, Eva (2012). Nationalekonomiska föreningen. https://www.nationalekonomi.se/wp-content/uploads/2014/05/42-4-mpes_0.pdf [hämtad 24-09-26]

[3] https://www.scb.se/contentassets/c655399298d04a6db88d0c6d76345679/uf0206_2023t02_sm_uf46sm2301.pdf [hämtad 24-10-04]

[4] <https://www.av.se/globalassets/filer/statistik/arbetsorsakade-besvar-2022/rapport-arbetsorsakade-besvar-2022.pdf>

KAPITEL 1

STOLTA MEN UNDERVÄRDERADE

- Två skilda perspektiv på läraryrkets status

”*Känner du dig betydelsefull och stolt när du berättar att du är lärare?*”

På frågan ser vi att 33 % svarar "Ja, alltid" och 47 % "Ibland". Det är alltså en hög andel av de svarande lärarna som känner sig betydelsefulla och är stolta över att vara lärare.

Det är intressant att jämföra detta resultat med svaren på frågan: Ange i vilken grad du instämmer eller inte instämmer med följande påstående: Läraryrket är ett yrke som värderas högt i samhället. Här ser vi tydligt att lärare inte upplever att samhället värderar läraryrket särskilt högt. **Endast 1 %** anger svaret: Instämmer helt och hållet och 17 % instämmer i hög grad. 60 % instämmer i låg grad och 22 % instämmer inte alls.

Det är alltså tydligt att samma lärare som känner sig stolta och betydelsefulla ändå känner att samhället inte värderar deras insats så högt.

Här kan vi lärare ändå finna tröst i att veta att de som får oss att känna oss betydelsefulla är eleverna själva. En av de stora fördelarna med läraryrket är att vi får feedback på vårt arbete väldigt ofta och det är dessutom ofta en positiv feedback, även om den bara består av ett ord: **Tack!** Just tacksamheten och därmed den direkta bekräftelsen på att läraren utfört ett bra arbete kan vara en av de stora fördelarna och drivkrafterna med att vara lärare.

33%

Uppger att de känner sig betydelsefulla och stolta när de berättar att de är lärare.

KAPITEL 2

LÄRARENS AUKTORITET

En statusfaktor som lärare historiskt haft med sig är auktoriteten, i klassrummet och i samhället. Hur står det till med den idag?

” **Känner du att eleverna respekterar dig i klassrummet?**

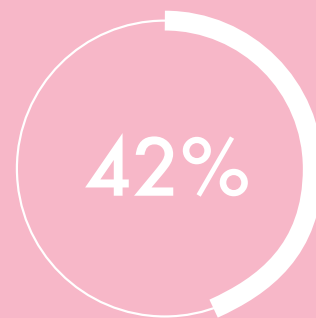
På frågan är det en hög andel som svarar ”Ja, alltid” (42 %) eller ”Ja, ibland” (52 %)

” **Känner du att vårdnadshavare respekterar dig i din yrkesroll?**

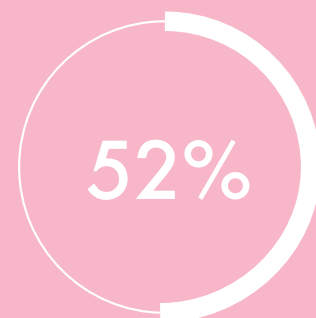
På frågan ser vi också en relativt hög andel som svarar ”Ja, alltid” (28 %) eller ”Ja, ibland” (63 %)

Det betyder dock att det finns en liten andel lärare som sällan känner sig respekterade i klassrummet

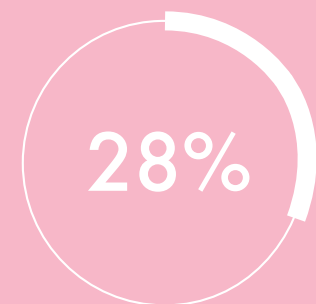
(5 %) eller av vårdnadshavare (9 %), medan endast ett fåtal lärare (0-2 %) aldrig känner sig respekterade. Slutsatsen vi kan dra är ändå att respekten i klassrummet eller från vårdnadshavare generellt inte upplevs som ett problem för lärare. Det är något annat som saknas.

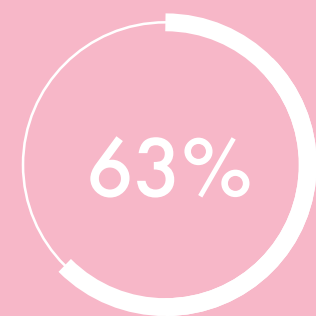
Anser att eleverna respekterar dem

Anser att eleverna respekterar dem ibland

Anser att vårdnadshavare respekterar dem

Anser att vårdnadshavare respekterar dem ibland

5%

KAPITEL 3

AUTONOMI OCH FORTBILDNING

- Automin, det vill säga i vilken grad lärare kan påverka och fatta beslut angående undervisningen, brukar anses vara en viktig faktor för trivsel och utveckling inom yrket, liksom möjligheten till fortbildning.

Känner du att du har tillräckligt med frihet att bestämma över din undervisning?

svarar **83 %** att **den är tillräcklig** medan **17 %** tycker att **den borde vara större**.

NÄR DET GÄLLER FORTBILDNING SER DET SÄMRE UT.

Har du erbjudits fortbildning under det senaste året? svarar endast 52 % Ja, medan 48 % svarar Nej. Detta är anmärkningsvärt, eftersom lärare enligt skollagen har rätt till kompetensutveckling.[1]

Till detta kan vi lägga en vanligen återkommande synpunkt att lärare som blir erbjudna fortbildning ofta saknar att själva styra över vilken

fortbildning de ska få ta del av. Detta har bland annat framkommit i en undersökning gjord av tidningen Ämnesläraren, som ges ut av Sveriges Lärare.[2]

Det finns alltså en stor risk att även de 52 % som säger sig ha blivit erbjudna fortbildning ändå är missnöjda eftersom de fått en fortbildning som de inte efterfrågat.

48%

Uppger att de inte blivit erbjudna fortbildning under det senaste året.

[1] Skollagen (2010:800) 2 kap. 34 §

[2] Stor granskning: 9 av 10 lärare sågar fortbildningen i skolan <https://www.vilarare.se/amneslararen-svenska-sprak/fortbildning/9-av-10-larare-sagar-fortbildningen-i-skolan/> [hämtad 24-10-04]

KAPITEL 4

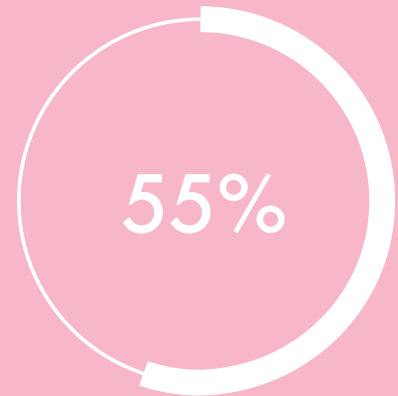
ARBETSMILJÖ, STRESS OCH SJUKDOM

”**Upplever du att du får tillräckligt stöd från skolledningen?**

Ett statusfyllt arbete bör vara förknippat med en god arbetsmiljö, men i den här kategorin ger undersökningen dystra resultat.

På frågan svarar **55 % "Ja"**, medan **45 % svarar "Nej"**. Nästan hälften av de tillfrågade lärarna tycker alltså inte att de har tillräckligt stöd från sin skolledning, vilket är

en uppseendeväckande hög andel. Här har de svarande möjlighet att kommentera sitt svar och vi ser många kommentarer som tyder på att verksamheten lider av bristande resurser och engagemang, vilket förstås påverkar medarbetarna negativt.

Upplever att de får tillräckligt stöd från skolledningen

”**JAG SKÖTER MIG MEST SJÄLV. TROR Knappt rektorerna vet var mitt arbetsrum är.**

Lärare i Norstats undersökning

- SKOLLEDNINGEN GÖR VAD DE KAN MEN DET SAKNAS PENGAR.

Lärare i Norstats undersökning

- LEDNINGEN VILL ATT MAN SKA GÖRA MYCKET MEN GER SÄLLAN TID OCH UTRYMME FÖR DET.

Lärare i Norstats undersökning

- SKOLLEDNINGEN ÄR TÄMLIGEN OINTRES- SERAD AV LÄRARNA. FÖRÄLDRAR ÄR PRIO ETT OCH DÄREFTER ELEVER.

Lärare i Norstats undersökning

KAPITEL 4

ARBETSMILJÖ, STRESS OCH SJUKDOM

”ÖVER HÄLFTEN HAR ÖVERVÄGT ATT LÄMNA YRKET I ÅR

Det allra mest oroande resultatet är dock svaret på frågan: Har du övervägt att lämna läraryrket under det senaste året? Där så mycket som 55 % svarar "Ja", medan 45 % svarar "Nej". Det leder ofrånkomligen till frågan:

Hur kommer det sig att människor i ett yrke som de upplever som betydelsefullt och som de känner sig stolta över, ändå vill lämna det?

86%

Uppger dessutom att de ofta eller ibland går till jobbet trots sjukdom.

På frågan: Har det hänt att du gått till jobbet trots sjukdom? är det endast 14 % som svarar "Nej", medan 54 % svarar "Ja, ibland" och så mycket som 33 % "Ja, ofta"

Undersökningen visar alltså att lärare i relativt hög grad känner sig tvingade att gå till arbetet trots sjukdom, vilket är oroande.

KAPITEL 4

ARBETSMILJÖ, STRESS OCH SJUKDOM

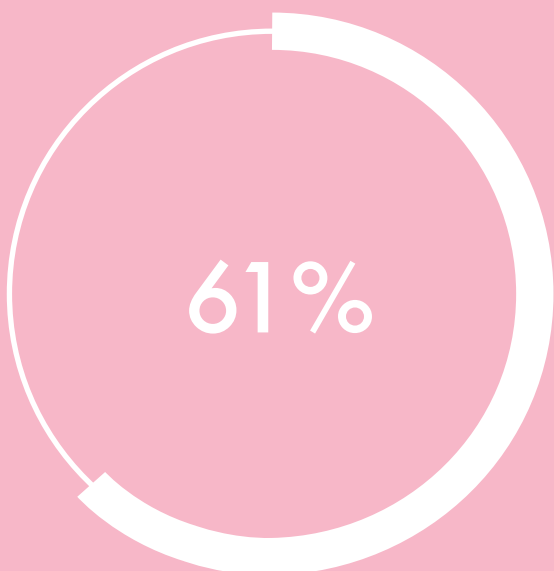
Lärarna som besvarat frågorna undervisar i hela landet, på olika stadier från förskola till högskola/ universitet.

En djupdykning i statistiken utifrån på vilket stadie de undervisar visar att lärare på tidigare stadier som förskola och lågstadiet har en något högre andel som svarar att de övervägt att lämna yrket, jämfört med lärare i de senare stadierna. Så mycket som 61 % av förskol-

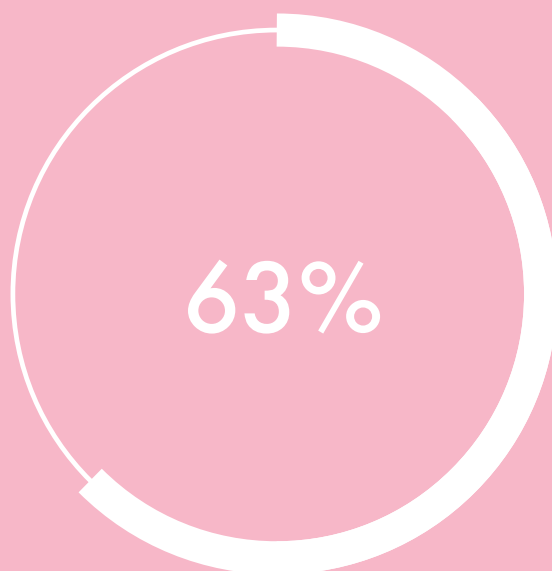
lärarna svarar att de det senaste året övervägt att lämna yrket.

Om vi fördjupar oss i svaren utifrån kategorierna ålder och kön ser vi att såväl yngre lärare som kvinnor har en högre andel som svarar att de övervägt att lämna yrket. Detta leder till resultatet att andelen kvinnliga lärare under 40 år som övervägt att lämna läraryrket är så hög som 63 %.

”**YNGRE LÄRARE OCH KVINNOR ÄR ÖVERREPRESENTERADE.**

61% av förskollärarna uppger att de det senaste året övervägt att lämna yrket.

63% av kvinnliga lärare under 40 år uppger att de det senaste året övervägt att lämna yrket.

KAPITEL 5

SLUTSATSER

- Lärarna saknar vissa grundläggande förutsättningar i så hög grad att många faktiskt ångrar sitt yrkesval.

En sammanfattande bild av nuläget av lärares status och arbetssituation är att lärarna känner sig betydelsefulla och respekterade, har en godtagbar autonomi vad gäller den egna undervisningen, men saknar vissa grundläggande förutsättningar i så hög grad att många faktiskt ångrar sitt yrkesval. I ett långsiktigt

perspektiv visar undersökningen att lärare önskar att deras insatser skulle värderas högre av samhället. Statusen för läraryrket skulle behöva höjas.

Vad som mest akut saknas verkar enligt denna undersökning vara:

- MÖJLIGHET TILL UTVECKLING I SIN YRKESROLL I FORM AV RELEVANT FORTBILDNING

- TILLRÄCKLIGT STÖD FRÅN SIN SKOLLEDNING OCH TILLRÄCKLIGA RESURSER TILL VERKSAMHETEN

Det är viktigt att notera att lärarnas arbetsmiljö, när problemen är så vitt utbredda över hela landet och olika stadier som undersökningen visar, inte bara påverkar dem själva utan även kvaliteten på undervisningen och elevernas lärande nationellt.

För att garantera att svensk skola i framtiden erbjuder undervisning av hög kvalitet kommer det att krävas systematiska förändringar och förbättringar av lärarnas arbetsmiljö.

”**DET KOMMER ATT KRÄVAS SYSTEMATISKA FÖRÄNDRINGAR OCH FÖRBÄTTRINGAR AV LÄRARNAS ARBETSMILJÖ.**